

БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОЗУЛІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ НА ТЕРИТОРІЇ ГАДЯЦЬКОГО РАЙОНУ (ПОЛТАВСЬКА ОБЛ.)

Гусак А.С., Крат Р.В.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Козуля Європейська є представником особливого роду, що характеризується закругленими, слабо гіллястими, шорсткими рогами, іноді покритими красивими горбками. Зубів — 32, зазвичай іклів немає.

Козуля європейська досягає 1,3 м в довжину і 75 см в висоту, хвіст — ледь 2 см. Самець важить 30–40 кг, самка — менше. Порівняно з благородним оленем козуля складена щільніше, голова в неї коротша і притуплена, тулуб попереду товщий, ніж позаду, спина майже пряма: вуха середньої величини, очі великі, опушеними довгими віями. Вовна складається з короткої, пружної, твердої і круглої шерсті і довгого, хвилястого, м'якого і ламкого підшерстя. Літнє забарвлення — темно-іржавого кольору, узимку буро-сірого. Очі в козулі великі, виразні, темно-коричневі, з косо поставленими зіницями. Вага немовлят європейської козулі не перевищує 1–1,3 кілограми [1].

Велику частину року інстинкт стадності в козуль слабо виражений. Козуль варто вважати тваринами, що ведуть не тільки одиночний, але навіть відлюдний спосіб життя. Утворення ж ними невеликих черід є винятковим явищем, викликане місцевими несприятливими умовами. Повсюдно в жовтні козулі поєднуються в невеликі табуни по дві-вісім особин, що існують протягом усього сніжного періоду. Виникнення зимових черід відбувається на основі об'єднання сімейних груп — самок з телятами, кількість одиночних тварин у цей час у порівнянні з літом зменшується в три-п'ять разів. У такий спосіб є всі підстави відносити козуль до тварин, що ведуть поодинокі-сімейний і сезонно-груповий спосіб життя [2].

У козулі звукові сигнали є основними засобами їхньої внутрішньовидової комунікації. Велику роль у спілкуванні тварин, особливо в період їхнього колективного існування, відіграють сигнали, розраховані на зорове сприйняття: особливі пози, рухи, вид розкритого хвостового „дзеркальця“.

З настанням весни кожному зі статевозрілих самців доводиться відстоювати своє право на володіння визначеним життєвим простором з більш вигідними умовами для існування. Кращі ділянки розподіляються, як правило, між старими, рівними по силі самцями. У цей час між самцями відбуваються справжні бої. Претендентів на дану територію перший час приходиться активно боротися з конкурентами, що, навіть будучи раз вигнаними, можуть знову і знову повторювати свої домагання. Тому в травні, коли тільки ще встановлюються границі займаних самцями ділянок, територіальні самці велику частину часу затрачають на їхнє мічення. „П'ятачки“ і обдерті деревця являють собою візуальні мітки, розраховані насамперед на зорове сприйняття. Є і запахові мітки — обдерті стовбури і гілки дерев та чагарників, а також високі трави, на які самець наносить секрет своїх шкірних залоз. Пахучий секрет наноситься і на візуальні мітки [3].

Життєвий простір, на якому тримаються самки в теплий період року, як правило, є меншими, ніж ділянки самців. Ділянки самок слабко відособлені одна від одної. Крім того, вони часто цілком накладаються на ділянку одного із самців або перекриваються ділянками двох самців.

Але в деяких випадках вони можуть бути рівні їм або навіть перевищувати їх.

На території Гадяцького району взимку і влітку зустрічаються переважно одиночні тварини і групи з двох-трьох особин, восени й узимку з'являються табуни з чотирьох-десяти і рідко з більшої кількості звірів. Величина груп козуль у сніжний період багато в чому визначається щільністю їхньої популяції [1].

Найкращі пасовища козуль — молодняки листяних порід, що виникають найчастіше на вирубках листяних і ялинових лісів. Такі пасовища відрізняються найбільшою концентрацією легко доступного і живильного гілкового корму. Так, відомо, що його запас на вирубці другого-третього року існування збільшується в вісім-дев'ять разів у порівнянні з корінними насадженнями. Найвища продуктивність — 3,8–4,6 тонни пагонів (мається на увазі повітряно-суха маса) з розрахунку на 100 гектарів — досягається на п'ятому році заростання вирубки. Подібні результати дають і не суцільні вирубання, вироблені з метою поліпшення умов освітленості під покривом лісу. На шостий рік після таких рубань, наприклад, у дубово-ясенівому лісі запаси кормів для козуль можуть перевищити 8 тонн на 100 гектарів [3].

Дана територія підпорядковується мисливському господарству „Факел” Лютенського лісництва державного підприємства Гадяцького лісгоспу. Загальна площа лісових угідь становить 7791 га.

Станом на 1.01.07 фонд породи козулі європейської становить 157 голів. На даній території козуля почуває досить добре, спостерігається стабільний ріст її популяції. Лісгосп прогнозує зріст популяції козулі європейської на осінь 2008 року до 189 голів, а на 2009 рік до 208 голів.

За результатами лісгоспу вираховуємо щільність популяції на даній території. Маємо на 100 га 20,7 голів, коли на даній території норма складає 14 голів.

До скорочення чисельності популяції приводять різні фактори. Одним з таких є полювання. Козуля з усіх видів копитних звірів — найбільш вдалий об'єкт для спортивного полювання, тому що вимагає від мисливця-спортсмена прояву великої рухливості, уміння сполучити швидко реакцію з гарною витримкою, відмінного володіння зброєю. Удалому пострілові, що приносить бажаний трофей, передує пошук звіра, що вимагає знання його звичок [1].

Література

1. Альфред Брем. Життя тварин. — Х.: Видавничий дім „Школа”, 2004. — 712 с., іл.
2. Наумов С.П., Карташев Н.П. Зоология позвоночных. — т. 2 — М.: Высшая школа, 1979. — 342 с.
3. Натали В.Ф. Животный мир и его значение для человека. — М.: Знание, 1961. — 39 с.